

SUVI KUI FENOMEN: Rakvere teatri väikeses majas esietendub 13. märtsil **Priit Põldma** autorilavastus "Lõputu suvi", mis ühendab fiktsionaalset ja dokumentaalset lähenemist ning püüab tabada, mis tunne on tänases maailmas elada, unistada ja võidelda. Autor-lavastaja Priit Põldmaga vestles teatri lavastaja-dramaturg **Urmast Lennuk**.

See, mis toimub, ei ole ainult keskkonnakriis, mida uute tehnoloogiatega lahendada

Urmast Lennuk (U.L): Sinu kohta võib öelda, et oled Rakverest pärit? Kuidas sa üldse teatri juurde sattusid?

Priit Põldma (P.P): Ma olen sündinud Keilas, esimese klassi käisin seal koolis. Kolisime Rakverre, kui olin kaheksa. Esimesed teatrikogemused olid ilmselt nukuteatri lavastused. Aga kindlasti mõjusid rohkem need korrad, kui ema võttis mind kaasa täiskasvanute lavastusi vaatama.

U.L: Millised su varased mälestused Rakvere teatrist on?

P.P: Üks esimesi suuri elamusi oli Harold Pinteri "Majahoidja" Mati Undi lavastuses. See oli mängukavas viieteist aastat, nii et esimest korda nägin seda enne esimesse klassi minekut ja viimast korda siis, kui õppisin lavakoolis. Vahepeal vaatasin veel kokku kümnekond korda. See oli tõesti kihvt, et see veider ja ettearvatu, hästi päris mäng näitlejate vahel jättis võimsa mulje nii lapsena kui ka hiljem, ise teatrit õppides.

U.L: Mõnikord on mul raske ühes või teises lavastuses eristada sinu ametlikku kavalehele märgitud positsiooni – kas sa oled parajasti lavastaja või autor või lavastusdramaturg... Seda kohalolu prooviprotsessis on alati tugevalt tunda. Ja kas sel ongi vahet?

P.P: Mu enda jaoks väga pole. Muidugi, lõplikud otsused teeb alati lavastaja ja ma väga respekterin lavastajaid, kellega ma koos töotan. Aga kui oled algusest lõpuni, idee sünnist kuni esietenduseni, protsessis sees, siis see kujuneb selliseks dünaamiliseks pingpongiks, kus pole tähtis, mis ametinimetuses kellelgi on. Oluline on see, mis lavale jõuab. Vahet pole, kes mingi idee esimesena välja ütleb, mõtted on niikuinii kuskil meievahelises õhus.

U.L: Ma nüüd üldistan vägivaldselt: "Teises toas" oli inimeste eraldatuse teema, "Haige mäger" ühiskondlik närvilisus ja "Üks helevalge tuvi" identiteedi kaotamise või muutumise lugu. Kuidas sa üldistaks "Lõputu suve"? Kas ta on keskkonna lugu või inimeste lugu?

P.P: Ikka inimeste lugu... aga inimeste lugu tänases päevas ja selles keskkonnas, kus me praegu elame, nende muutuste keskel, mis just nüüd toimuvad. Üks kliimateemadega tegelenud disainer, kellega rääkisin, ütles, et ta ei taju praegust seisust eelkõige kliimakriisina, vaid inimsuse kriisina. Kõik on omavahel põimunud.

Needsamad "Haige mäger" ja "Üks helevalge tuvi" paigutuvad lähiajalukku, seda saab vaadelda teatava distantsiga... Sa näed, kust mingid protsessid algasid ja kuhu välja jõudsid – suudad neid vaadata tervikliku loona.

"Lõputu suve" puhul ongi keeruline ja samas huvitav, et me räägime sündmustest, mis toimuvad meie vahetus kaasajas, ja me ei tea, kuhu tegevlaste valikud neid viivad, mis ja millal maailmas muutub...

U.L: Lähimineküü sündmustele on vaatajatel ka oma hinnang tekkinud, aga kliimakriisi üle visatakse ikka veel nalja, et kus see soojenemine siis on, kui kuskil on lumerekordid, saamata aru, et

FOTOD: RAINER ELHI

tegelikult need äärmuslikud ilmaolud ongi kliimamuutuse tagajärg.

P.P: Just. Vaatajatel on saali tulles kindlasti väga erinev häälestus: keegi on neis teemades palju sügavamalt sees kui meie ja keegi on täitsa mööda vaadanud... Ma arvan, et teatri ülesanne pole niivõrd teadmiste levitamine, kuivõrd inimlike tunnete peegeldamine ja lugude jagamine. Püüame luua ruumi, kus on võimalik nende asjade üle mõelda.

U.L: Mõned su tekstid ja lavastused on väga kohakesked, need on sündinud Saueaugu teatritalus ja Haapsalu Uuemõisa mõisas ja Tapa raudteejaamas. Kuidas on nüüd teatrilaval uut reaalsust luua?

P.P: Loomulikult on sellised "leititud ruumid" väga võluvad, nad saavad lavastuste asendamatuks osalisteks, neis sündinud lavastusi ei saa mujale tõsta. Rakvere teatris intrigeerib mind vastupidi see, et lavastus ei jää ainult kodusaaali, vaid sellega sõidetakse välja. Me jutustame lugu, mis leiab aset tänapäeva Eestis, ja hakkame seda mängima üle Eesti. Mulle endale on küll väga oluline, et ma ei tööta ainult Tallinnas, vaid kogu Eestis.

Rääkisin hiljuti ühe Von Krahli teatri näitlejaga, kellega mõtleme paljudest asjadest sarnaselt, aga väga huvitav oli, et kui tema rääkis, kuidas nad lähevad Berliini ja kuhu suurlinnadesse tahaks veel jõuda... siis mina hakkasin mõtlema, et tahaksin hoopis Antslasse minna. Mitte kuidagi kõrgilt, et viime Antsla rahvale ka kunsti, vaid selles mõttes, et püüame rääkida inimestega, kes siin maal elavad, nii tõsiselt, kui oskame, neist teemadest, mis tunduvad meile praegu olulised, ja avada sellega mingit dialoogiruumi.

U.L: Te tegite trupiga proovide alguses loome-laagri. Mida see teile andis?

P.P: Ma olen teinud palju töid suvelavastustena. Siis on hästi loomulik, et ühe perioodi elab trupp koos ning sellest tekib teistsugune üksteisemõistmine ja tunnetus, mis kandub ka lavale.

Siin trupis on näitlejaid, kellega ma olen varem koos töötanud, kellega ei ole, kõik näitlejad ei ole ka omavahel varem koos mänginud. Laagris olemine liidab ja annab võimaluse keskenduda ühele asjale. Jällegi – tekitab ühise kokkusaamise ruumi.

U.L: Aga laagris olid ka temaatilised loengud?

P.P: Jah, meil käisid külas keskkonnaaktivist ja -jurist Kertu Birgit Anton ning ökoloog Mihkel Kangur. Üks asi on info, mida nad meiega jagasid, aga näitlejad arutasid pärast, kui oluline on päriselt kohtuda inimestega, kes samanevad selle näidendi tegelastega – inimestega, kes tegelevad igapäevaselt keskkonnateemadega ja lähtuvad neist oma eluvalikutest. Et need ei ole ainult tegevlased paberil, kes nii mõtleavad, vaid päris inimesed meie kõrval.

U.L: Mis teema kõige suuremana välja joonistus?

P.P: Üks ongi eluriikkuse vähenemine või hävimine. Kui paljud liigid on inimtegevusest mõjutatud, ja mitte positiivselt.

Ja teine asi: kui sügavalt on majanduslik ja sotsiaalne ebavõrdsus keskkonnakriisiga seotud. Kust

meie ressursid pärinevad, kellel on neile ligipääs ja kuidas me neid kasutame? See, mis toimub, ei ole ainult keskkonnakriis, mida saab uute tehnoloogiatega lahendada, vaid meie ühiskondliku ja majandusliku toimimismudeli kriis.

U.L: Kui nüüd pealkirja juurde tulla – “Lõputu suvi”. Kuidas sa ise seda kodeerid? Ta on kliimasoojenemise “lõputust suvest”, aga samas ka inimeste lugu, kelle elus üks suvi midagi olulist tähendas ja muutis...

P.P: Mis puudutab kliimasoojenemist, siis üks keskkonkaitsja ütles, et täpsem pealkiri oleks “Lõputu kehv suvi” – see on see, mis meid tegelikkuses ees ootab, kogu aeg on kas liiga kuiv, liiga märg, liiga kuum või liiga külm.

Teine asi on suvi kui fenomen. Mina ise tunnen küll, et olen suvel natuke teine inimene. Ja ma arvan, et mitte ainult mina. Mulle tundub, et suvi on Eestis paljude jaoks üks helge ja hele aeg, kui vabadust ja elujõudu on rohkem. See lugu räägib ka igatsusest selle tunde järele.

Ja lisaks tahtsin, et pealkiri ei kõlaks masendavalt.

U.L: Tegelikult ei olegi see masendav lugu. (Nii palju kui ma lugenud olen.) Lõpuks on see ju lugu unistustest. Üks teema veel: kas “Lõputu suvi” on ka kokkuvõtte, kuidas eestlane ei oska mässata? Kuidas te mässuga ise trupis olete suhestunud?

P.P: Trupiga arutades selgus, et me oleme kõik ikka kaunis alalhoidlikud. Isiklikus elus on igauks muidugi mingeid meeletusi teinud, aga et mõne ühiskondliku teemaga seoses tõsiselt riskida, oma heaolu mängu panna... see ei tule kergelt.

Ma arvan, et saaksime kahe käe sõrmedel üles lugeda need meelevaldused, kus keegi meist on osalenud. Nii et see on võimalus ka endale otsa vaadata ja küsida: mille eest ja milliste vahenditega olen mina valmis võitlusse minema?

U.L: Samas annab su näidend juba lugedes jõudu ja julgust pöörata ülekohtule tähelepanu.

P.P: Ma ka loodan seda... Me oleme trupiga rääkinud, kuidas demokraatia areng Eestis on olnud lünklik ja hiline ning lisaks on see viimastel aastakümnetel toimunud koos infoühiskonna tohutu plahvatusega...

On neid, kes usuvad, et me jõuame veel väga avatud, mitmehääle demokraatliku arutelukultuurini. Ma olen natuke pessimistlikum. Arvestades seda, kui mõjutatavad ja samas kapseldunud me sotsiaalmeediaplatvormide ja tehisaru ajastul oleme... ma tõesti ei tea, kuhu me teel oleme. Aga võimalus sellest teadmatusest rääkida on ka juba midagi. ✕

✕ “Lõputu suvi” Rakveres

- ✕ Lavastuse kunstnik **Joel Väli**
- ✕ Helikujundaja **Kirill Havanski**
(Tartu Uus Teater)
- ✕ Valguskunstnik **Laura Maria Mäits**
(Ugala).
- ✕ Näitlejatest on laval **Loviise Kapper, Anneli Rahkema, Rainer Elhi, Johannes Richard Sepping** ja **Eduard Tee** (külalisena).

FOTO: LOVIISE KAPPER